

KISEBBSÉGVÉDELEM MINT JOG ÉS ERKÖLCS TALÁLKOZÁSI PONTJA

LAJOS EDINA

alapjogvédelmi szakjogász, doktoranda (KRE ÁJK DI)

Absztrakt

A kisebbségvédelem rendkívül érdekes találkozási területe a jognak és az erkölcsnek. A cigányság jogainak védelme egyes területeken még fokozottabban indokolt, de az egész államszervezetet át kell hatnia. A diszkrimináció tilalma nem nyilvánulhat meg csupán a hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályalkotás megakadályozásában. Természetesen a tilalomnak a jogalkalmazást is meg kell határoznia. Elvi síkon létezhet erkölcstelen, de jogszerű, illetőleg erkölcsös, de jogtalan cselekedet is. A nemzeti kisebbségek státuszának védelme egy adott államon belül leginkább a választójogi szabályokban nyilvánul meg. Nagyon sok vitát váltott ki a nemzetiségek kedvezményes mandátumhoz juttatása.

A magyar választási rendszer továbbra is vegyes modell. Egyéni képviselőre és listára is voksolhatnak a választópolgárok. Az új törvény a listák relációjában egyszintű rendszert vezetett be. Megszűnt ugyanis a megyei szint, és immár csupán országos listák léteznek. Listát párt vagy országos nemzetiségi önkormányzat állíthat.

Az összes országos listás szavazatot el kell osztani kilencvenhárommal, és az eredményt tovább kell osztani négygyel; az így kapott hányados egész része a kedvezményes kvóta. Ennek a kvótának az egynegyedét kell a nemzetiségi listáknak elérniük ahhoz, hogy kedvezményes mandátumot szerezzenek.

Kulcsszavak: jog és erkölcs, kisebbségvédelem, diszkrimináció, jogalkotás és jogalkalmazás, választási rendszer, listás választás, kisebbségi kedvezmény

PROTECTION OF MINORITIES AS A MEETING POINT BETWEEN LAW AND MORALITY

Abstract

The protection of minorities is an extremely interesting area where law and morality meet. The protection of the rights of the Roma is even more justified in certain areas, but it must permeate the entire organisation of the state.

The prohibition of discrimination should not be merely a matter of preventing discriminatory legislation. It must of course also have an impact on the application of the law. In principle, there can be an immoral but lawful act, or a moral but unlawful act. The protection of the status of national minorities within a given state is most evident in the rules of electoral law. The granting of preferential mandates to national minorities has been the subject of much debate.

The Hungarian electoral system remains a mixed model. Voters can vote for both individual representatives and lists. The new law introduced a single-tier system for lists. The county level has been abolished and there are now only national lists. Lists may be drawn up by a party or a national minority self-government.

The total number of votes on the national list must be divided by ninety-three and the result divided by four; the whole of the resulting quotient is the preferential quota. One quarter of this quota must be reached by the national lists in order to obtain a preferential mandate.

Keywords: law and morality, protection of minorities, discrimination, legislation and law enforcement, electoral system, list election, minority preference

A kisebbségvédelem rendkívül érdekes találkozási területe a jognak és az erkölcsnek.¹ Természetesen a vizsgált követelmény mindkét kategóriában benne foglaltatik.

Mind az erkölcsi, mind a jogi szabályok között találunk olyanokat, amelyek a társadalom egészére – valamennyi vagy közel valamennyi tagjára – vonatkoznak, és olyan normákat is, amelyek egy szűkebb csoport magatartását hivatottak befolyásolni. E közös vonáson túl azonban azt állapíthatjuk meg, hogy a jogi normák jellemzően az általánosításnak magasabb fokán állnak, hatókörük (jogi nyelven személyi hatályuk) szélesebb. *A cigányság jogainak védelme egyes területeken még fokozottabban indokolt, de az egész államszervezetet át kell hatnia.*

Elvi síkon létezhet erkölcstelen, de jogszerű, illetőleg erkölcsös, de jogtalan cselekedet is. Előbbire tipikus példa a véleménynyilvánítás szabadságába eső, de indokolatlanul bántó, sértő közlés. *Ez különösen releváns lehet a kisebbségek megbántása tekintetében.* Mondjuk két ember sértegeti egymást, az egyik egy nagyon alattomos, csak kettőjük számára érthető, a társának általa

1 A jog és erkölcs összefüggéseiről ld. MISKOLCZI-BODNÁR Péter: Az erkölcs és a jog szoros kapcsolata. *Polgári Szemle*, 2015/4-6, 27–33.

tudottan fájó megjegyzést tesz.² A másik ennek hatására hirtelen indulattal kicsit megüti. Valószínűsíthető, hogy a bíróság a tettegességet elkövető személyre szankciót szab ki, míg a 'puszta sértegetőt' felmenti, holott talán a megjegyzés – az ütéssel ellentétben – egy életen át fájni fog. Ez különösen releváns lehet a kisebbségek megbántása tekintetében. *Erkölcileg nem megfelelő, azonban (sajnos) nem jogszerűtlen a kisebbségek véleménykifejezés általi megsértése. A bizonyos kisebbségi közösségek elleni gyűlöletre uszítást a Büntető törvénykönyv büntetni rendeli. Ez a szankcionálás az Alkotmánybíróság szerint belefér az alkotmányosság és a jogállamiság kereteibe is; a védett jogi tárgy az emberi méltóság. A gyűlöletre izgatás, illetve a gyűlölet keltésére alkalmas egyéb cselekmény elkövetése viszont nem büntethető, mert a szükségességi és arányossági teszt szerint alkotmányellenesen szankcionálja a véleménynyilvánítás szabadságát. (Tudniillik az alapjogokat csak a szükséges esetben és arányos mértékben lehet korlátozni, még legitim cél érdekében is.) Ennek ellenére, főleg, ha a de facto igen nehéz társadalmi helyzetben lévő kisebbségek ellen irányul (eme sértegetés), jogszerűsége ellenére igen erkölcstelennek tekinthetjük. Tegyük hozzá, a büntetőjogi felelősség³ alóli mentesülés mellett, amennyiben a médiában hangzik el a közlés, a tartalomszolgáltató médiajogi felelőssége felmerülhet.*

Ezen felül, ha egy bűncselekményt a terhelt bizonyítottan elkövetett, de bekövetkezett az elévülés, akkor a cselekmény – legalábbis formálisan – nem jogszerűtlen, ennek ellenére egyértelműen erkölcstelennek tekinthetjük. (Főképp, ha súlyos bűncselekményről volt szó. Ne feledjük, még az emberölés is elévülhet!)

A jogilag nem garantálható vagy bizonyítható ígérek be nem tartása érdemelhet még ehelyütt említést. Utóbbi lehet egyes társadalmi csoportok morális megítélése szerint az adókkerülés. Egyértelműbb példa egy gyengébb személy fizikai megvédése, amely esetben ad absurdum a bíróság nem veszi figyelembe a jogos védelmet, és szankciót szab ki.

Az alapjogok hatókörének kiterjesztése, a belőlük 'kiolvasztott' egyéb jogok alapján való aktivista bírásokodás megítélése nagyon szubjektív.⁴ Egyes álláspontok szerint a jogban manifesztálódó igazságosság mércéje egyetlen tételben foglalható össze objektívan: a diszkrimináció tilalmában. Ezen állí-

2 A kölcsönös becsületsértésről ld. Tóth J. Zoltán: *A büntetőjogi rágalmozás és becsületsértés*. Budapest, Médiatudományi Intézet, 2017, különösen 20.

3 Vö. DOMOKOS Andrea, CSERVÁK Csaba: A büntetőjogi és politikai felelősség keveredése, avagy a büntetőjogi felelősség diszfunkcionális alkotmányjogi felülbírálat. *Jogelméleti Szemle*, 2017/1, 36–48.

4 Vö. POKOL Béla: Újabb adalékok a jurisztokratikus állam elemzéséhez. *Jogelméleti Szemle*, 2017/2, 137.

tás vitatható, de az tény: a teljesen különböző alkotmánybíróági felfogások legkisebb közös többszöröse legalább az legyen, hogy hasonló (azonos) eseteket ne bíráljanak el merőben eltérő módon. Kissé retorikusnak tűnő – mindemellett jogos – megállapítás, hogy legalább a diszkrimináció tilalma ne legyen diszkriminatív. *Minden kisebbség védelmét meg kell valósítania a jogrendszernek, de természetesen a nemzeti és etnikai kisebbségek védelme kiemelt jelentőségű.*

A diszkrimináció tilalma – vagy pozitívan megközelítve: az egyenlő bánásmód – nem nyilvánulhat meg csupán a hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogszabályalkotás megakadályozásában. Természetszerűleg a tilalomnak a jogalkalmazást is át kell hatnia. A diszkrimináció tilalma egyesek szerint emberi jog, méghozzá az első generációs jogok közé sorolandó. (Az emberi méltósághoz való jog 'testvérjogaként'.) Más elméletek alapján viszont még annál is több – inkább az egész jogrendszert átszövő vezérelv.⁵ A diszkrimináció elsődlegesen, de nem kizárólagosan jogi kérdés.⁶

Kardinális jelentőségű a pozitív diszkrimináció érvényesítése. A *de facto* hátrányosabb helyzetben lévők *de jure* azonos módon való kezelése nem elegendő; ennek kapcsán többlet-védelmet kell megvalósítani. Ez tipikusan irányadó a kisebbségvédelem kapcsán. Hogy mi várható el aktív állami cselekvésként ennek vonatkozásában, már sokszor az erkölcs kategóriájába tartozik. A nemzeti kisebbségek státuszának védelme egy adott államon belül leginkább a választójogi szabályokban nyilvánul meg.

- Ha megnehezítik például a kisebbséghez tartozók indulását a választáson a jogszabályok, az diszkriminációt jelent. (Lényegében a magas küszöb is ezt eredményezi.)
- Amennyiben nem egyértelmű, hogy az adott kisebbséget akarták diszkriminálni, de a rendelkezés/intézkedés hatásában hátrányos megkülönböztetést jelent, akkor a közvetett diszkrimináció vetődik fel. (Voltaképp az 5 %-os küszöb, mivel nem csak nemzeti kisebbségeket szorít hátrányos helyzetbe, egyes megközelítések szerint közvetett diszkriminációt valósíthatna meg – amennyiben nem lenne a kedvezményes nemzetiségi mandátum.)⁷

5 Vö. RIXER Ádám: *A roma érdekek megjelenítése a jogalkotásban*. Budapest, KRE-ÁJK, 2013, 238.

6 TÉGLÁSI Téglási András: A hatékonyság kérdése a tulajdon kisajátítása kapcsán. *Iustum Aequum Salutare*, 2012/3–4, 177.

7 Más rendszerezésben felmerülhet közvetlen diszkrimináció, közvetett diszkrimináció és zaklatás. Utóbbi a sértettnek az egész munkahelyi, illetőleg iskolai légkört átlengettő megalázása. Ld. PAP András László: Intézményes diszkrimináció és zaklatás. *Belügyi Szemle*, 2015/12, 6.

- A jelenleg hatályos kedvezményes mandátum viszont egyértelműen pozitív diszkrimináció.
- Ennél erősebb pozitív diszkrimináció lenne, ha a választópolgároknak nem kellene választaniuk a pártlista és a nemzetiségi lista között, hanem a nemzetiségi választópolgárok akár mindkettőre voksolhatnának. (Ez a pozitív diszkrimináció azonban már a többi választópolgár hátrányos megkülönböztetését valósítaná meg, kvázi az ő emberi méltóságukat sértené az említett rendszer.)
- De a pozitív diszkrimináció manifesztációja lenne például a nemzetiségek képviselőtének megteremtése egy esetleges második kamarában.

Az új törvény a listák relációjában egyszintű rendszert vezetett be.⁸ Megszűnt ugyanis a megyei szint, és immár csupán országos listák léteznek. (Ez természetesen nem érinti az egyéni kerületeket.) Országos lista pártlistaként vagy nemzetiségi listaként állítható. Ehelyütt is emeljük ki: az országos listás mandátumok elosztása nem csupán az országos listára leadott szavazatok alapján történik, hanem hozzászámítják az egyéniből származó töredékszavazatokat.

Pártlistát az a párt állíthat, amely – legalább kilenc megyében és a fővárosban – legalább huszonzét egyéni választókerületben önállóan jelöltet állított.

A közös jelölés szabályai lényegében megegyeznek a korábbiakkal, a szövegezés lett kristálytisztább. Két vagy több párt közös jelöltet is állíthat. Egy személy csak egy egyéni választókerületben fogadhat el jelölést. Két vagy több párt közös egyéni választókerületi jelöltek alapján – ugyanazon pártok részvételével – közös pártlistát állíthat. Egy párt csak egy – önálló vagy közös – pártlista állításában vehet részt.

Nagyon sok vitát váltott ki a nemzetiségek kedvezményes mandátumhoz juttatása. A nehézséget az okozta, hogy mind a 13 nemzetiség kedvezményes mandátumhoz juttatása – főleg a 200 fős parlamenthez képest – aránytalan súlyt képzett volna a kormány/ellenzék bináris kódra épülő pártalapú rendszerben.⁹

8 CSERVÁK Csaba: *A végrehajtó hatalom és a parlament választása*. Debrecen, Licium-Art, 2016, 54–55.

9 Felvetődött még, hogy mind a 13 nemzetiség kapjon egy képviselőt, de csak korlátozott hatáskörökkel. Hosszú távon eleve elgondolkodtató, hogy mely népcsoportok nyerjék el a nemzetiségi jogállást. Így fölmerülhet például újonnan a törökök, olaszok, külön az osztrákok, esetleg később a kínaiak és arabok lehetősége. CSERVÁK Csaba: *Népek, nemzetiségek, kisebbségek. Jogelméleti Szemle*, 2014/3, 52–65.; MÓRÉ Sándor: *Új irányok a nemzetiségi önkormányzatok létrehozásában. Jogtudományi Közlöny*, 2014/9, 429–434.

Végül egy igen sajátos – a felmerült problémák közepette bölcs kompromisszumot jelentő – megoldás mellett döntöttek a törvényhozók, ahol a közvetlen választással összefüggésben különös módon az *országos nemzetiségi önkormányzat állíthat nemzetiségi listát*.¹⁰

Itt jegyezzük meg, hogy a magyarországi lakóhellyel nem rendelkező választópolgár egy pártlistára szavazhat. (Tehát lakóhelyének körzeti jelöltjére nem – hiszen nincs is magyarországi lakóhelye.)

Az új választási törvény szerint az országos listáról megszerezhető mandátumokat a következő eljárás szerint kell kiosztani¹¹:

- a) a pártlistás szavazatainak számához hozzá kell adni az adott párt töredék-szavazatait (a továbbiakban: pártlistára jutó szavazatok száma),
- b) a pártlistákra jutó szavazatok számát össze kell adni,
- c) az összes pártlistás szavazatot és a nemzetiségi listákra leadott szavazatokat össze kell adni (a továbbiakban: összes országos listás szavazat),
- d) az összes országos listás szavazatot el kell osztani kilencvenhárommal, és az eredményt tovább kell osztani négygyel; az így kapott hányados egész része a kedvezményes kvóta,
- e) ha egy adott nemzetiségi listára jutó szavazatok száma megegyező vagy nagyobb a kedvezményes kvótánál, az adott nemzetiségi lista kap egy kedvezményes mandátumot; egy nemzetiségi lista egy kedvezményes mandátumot kaphat; az országos listán megszerezhető mandátumok számát csökkenteni kell a kiosztott kedvezményes mandátumok számával.

Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy nem a küszöb, hanem a kvóta egynegyedét kell elérniük a nemzetiségi listáknak! Ez pedig jóval alacsonyabb a küszöbnél. Ha egy listának akár a hagyományos elosztás szerint (az egynege-

A felmerülő alternatívákról ld. FARKAS György Tamás: *A nemzetiségek parlamenti képviselete hazánkban és a környező országokban*. In: STENPIEN, Erik, MISKOLCZI-BODNÁR Péter (szerk.): X. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója. Jog és Állam, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2015, 17–22. Megjegyzendő és egyedülálló megoldás, hogy – a második kamara mellett – az alsó házban képviselettel rendelkező magyar és olasz nemzetiségi képviselők is rendelkeznek vétójoggal a nemzetiségi tárgyú törvények esetén, tehát az alsó házban is beszélhetünk egyfajta nemzetiségi fék és egyensúly tényezőiről. Ld. FARKAS György Tamás: *Többség és kisebbség a hatalommegosztás rendszerében*. 2. (megjelenés alatt).

10 A nemzetiségi lista állításához a névjegyzékben nemzetiségi választópolgárként szereplő választópolgárok legalább egy százalékának ajánlása, de legfeljebb ezeröttszáz ajánlás szükséges. A nemzetiségi listán a névjegyzékben az adott nemzetiség választópolgáraként szereplő választópolgár lehet jelölt.

11 CSERVÁK (2016) i.m. 66.

des kedvezmény nélkül) járna is egy mandátum, semmi esélye parlamenti helyet szereznie, mert valószínűleg jóval az 5 %-os küszöb alatt lenne. Már önmagában ezen korlát eltörlése számottevő kedvezmény volna. (Mondjuk, ha nagyjából 1%-kal lehetne mandátumot szerezni, egy nemzetiségi listának elegendő 0,25 %-ot elérnie.) A konklúzió tehát: választási matematikai szempontból rendkívül megéri nemzetiségi listát állítani! Ehelyütt sokkal többet ér egy választói szavazat, mint a hagyományos listák tekintetében.

Az eddigiek után megmaradt mandátumokat a következő eljárás szerint osztják ki:

1. Össze kell állítani egy táblázatot, amelynek első sorát a pártlistákra jutó szavazatok száma, illetve a nemzetiségi listákra leadott – a kedvezményes kvótával csökkentett – szavazatok száma (a továbbiakban: szavazatok) képezik; minden pártlista, illetve nemzetiségi lista szavazatai alatt képezünk egy számoszlopot, amelynek első száma az adott lista szavazatainak a fele, a következő szám a harmada, a negyede stb.
2. A táblázat segítségével történik a mandátumok kiosztása: meg kell keresni a táblázatban előforduló legnagyobb számot; amelyik lista számoszlopában találjuk meg azt, az a lista kap egy mandátumot; ezt követően meg kell keresni a következő legnagyobb számot; amelyik lista oszlopában találjuk meg azt, az a lista kap egy mandátumot; ezt az eljárást folytatjuk, míg az összes mandátum kiosztásra nem kerül. (Amilyen sorrendben az egy, így keletkező hányadok az egyes pártokhoz tartoznak, aszerint osztják ki a mandátumokat.)
3. Ha a táblázatban több lista alatt egyenlő számok vannak, és ezzel a szavazatszámmal mandátumhoz jutnának, de a megszerezhető mandátumok száma kevesebb, mint az azonos szavazatot elért listák száma, akkor a lista sorszáma szerinti sorrendben kell kiosztani a mandátumokat.

Ez lényegében a D'Hondt-módszer szerinti elosztást teremti meg, hasonlóan a korábbi választási rendszer országos kompenzációs mandátumelosztásához.¹²

Az új törvény a listák relációjában egyszintű rendszert vezetett be.¹³ Megszűnt ugyanis a megyei szint, és immár csupán országos listák léteznek. (Ez természetesen nem érinti az egyéni kerületeket.) Országos lista pártlistaként vagy nemzetiségi listaként állítható. Ehelyütt is emeljük ki: az országos listás mandátumok elosztása nem csupán az országos listára leadott

12 Matematikai okokból viszont a nagy pártoknak kedvez, hogy a táblázat első osztója nem az 1.

13 CSERVÁK (2016) i.m. 54–55.

szavazatok alapján történik, hanem hozzászámítják az egyéniből származó töredékszavazatokat.¹⁴

Pártlistát az a párt állíthat, amely – legalább kilenc megyében és a fővárosban – legalább huszonhét egyéni választókerületben önállóan jelöltet állított.

A közös jelölés szabályai lényegében megegyeznek a korábbiakkal, a szövegezés lett kristálytisztább. Két vagy több párt közös jelöltet is állíthat. Egy személy csak egy egyéni választókerületben fogadhat el jelölést. Két vagy több párt közös egyéni választókerületi jelöltek alapján – ugyanazon pártok részvételével – közös pártlistát állíthat. Egy párt csak egy – önálló vagy közös – pártlista állításában vehet részt.

Nagyon sok vitát váltott a nemzetiségek kedvezményes mandátumhoz juttatása. A nehézséget – amint arra már utaltam – az okozta, hogy mind a 13 nemzetiség kedvezményes mandátumhoz juttatása – főleg a 200 fős parlamenthez képest – aránytalan súlyt képzett volna a kormány/ellenzék bináris kódra pártalapú rendszerben.

Végül – amint arra korábban is utaltam – egy igen sajátos – a felmerült problémák közepette bölcs kompromisszumot jelentő – megoldás mellett döntöttek a törvényhozók, ahol a közvetlen választással összefüggésben különös módon az *országos nemzetiségi önkormányzat állíthat nemzetiségi listát*.¹⁵

Itt jegyezzük meg, hogy a magyarországi lakóhellyel nem rendelkező választópolgár egy pártlistára szavazhat. (Tehát lakóhelyének körzeti jelöltjére nem – hiszen nincs is magyarországi lakóhelye.)

Már a korábbi hagyományos önkormányzati választásokon is igen széleskörű lehetőséget kaptak a kisebbségek, a külön a nemzeti kisebbségek számára rendezett 'saját' önkormányzati választás mellett. Az 1990-es helyhatósági választásokon a kisebbségek előnyben részesültek. Kissé leegyszerűsítve, az egyébként szükséges szavazatok kétharmadát kellett megszerezniük mind az egyéni jelöltek, mind a listák esetében. Ezt a kedvezményt később tovább növelték. A kislistás választásokon a nemzeti kisebbségi jelölteknek csak a legkevesebb egyéni szavazatot szerzett személy szavazatainak felét kellett

14 Vö. CSERNY Ákos, Téglási András: Certain Elements of the Transformed Hungarian Electoral System in the Light of the Experience of the 2014 Elections. *Osteuropa Recht*, 2015/3, 338–339.

15 A nemzetiségi lista állításához a névjegyzékben nemzetiségi választópolgárként szereplő választópolgárok legalább egy százalékának ajánlása, de legfeljebb ezeröttszáz ajánlás szükséges. A nemzetiségi listán a névjegyzékben az adott nemzetiség választópolgáraként szereplő választópolgár lehet jelölt. Ld. ehhez még Móri Sándor: A nemzetiségek országgyűlési képviselőitől egyes kérdései Magyarországon. *Magyar Jog*, 2015/10, 584–592.

megszerezniük, az arányos képviselettel rendelkező körzetekben pedig a minimális kvótának csak a negyedét. (A vegyes választási rendszerű településeken ráadásul az azonos kisebbséghez tartozó összes személy szimbolikusan kompenzációs listát alkotott, így az egymástól teljesen függetlenül induló jelöltek, még ha nagyon eltérő politikai beállítottságúak is voltak, így egymást erősítették. Aki a legtöbb szavazatot kapta, az nyert mandátumot (és hangsúlyozzuk, hogy ez egy hagyományos helyi választáson történt!). Az eredetileg mindenki számára nyitott választásokon azonban az etnobiznisz elharapózott, éppen a könnyű bejutás miatt, és erre a kisebbségi biztos különösen 2002 után hívta fel a figyelmet.

Bár a kisebbségek kezdetben – részben a szomorú történelmi tapasztalatok miatt – ellenálltak a regisztrációnak, egy 2005-ös törvénymódosítás bevezette azt. A hatályos nemzetiségi törvény folytatta a regisztrációs rendszert.

A 2005-ös törvénymódosítás továbbra is lehetővé tette volna a kedvezményes mandátumokat: a helyi kisebbségi önkormányzat legtöbb szavazatot kapott tagja egy bizonyos kvóta elérése esetén automatikusan a helyi önkormányzat tagja lehetett volna. Az Alkotmánybíróság azonban a 34/2005. (IX. 29.) AB határozatban alkotmányellenesnek ítélte ezt a rendszert, mivel túlzónak és a választópolgárok egyenlőségét sértőnek tartotta a többség rovására, és úgy vélte, hogy nem felel meg a demokratikus legitimitáció elvének.¹⁶

Ezután bevezették az említett kedvezményes parlamenti kvótát, később pedig lényegében visszaállították az önkormányzati választási 'nemzetiségi prémiumot'.¹⁷ A korábban a kisebbségeknek sok sikert hozó választási rendszer az újabb gyakorlatban nem eredményezett kedvezményes mandátumot. Ennek oka – a korábbi törvényhez viszonyítva – a regisztrációs kötelezettség, ami a korábbi hasonló modell idején nem állt fenn.

A kisebbségekkel, így különösen a cigánysággal kapcsolatos pozitív diszkrimináció természetesen messze túlnő azon, hogy csupán a jogi szabályozásban manifesztálódjon. Rendkívül tevőleges állami magatartásra van szükség, hogy ezen alapjog (vagy alapelv) hathatósan érvényesüljön. Ezen aktív cselekvés pedig igazán csak a civil szféra segítségével tud hatékony lenni. Álláspontom szerint e téren arra is nagy szükség van, hogy a társadalom, különösen a média felkaroljon egyes roma származású sikeres személyiségeket, akik pályájukkal példát tudnak mutatni az esetlegesen nyomorgó rétegeknek. Olyan 'egyszerű hősökre' van szükség, akik súlyos megpróbáltatáson mentek keresztül, de

16 MÓRÉ Sándor: Népszámlálási adatokhoz és konkrét létszámhoz kötöttség a nemzetiségi önkormányzatok szabályozásában. *Új Magyar Közigazgatás*, 2014/4, 18–22.

17 Ld. 2010. évi L. törvény, 21/A. § (Ezt a 2011. évi CLXXIX. törvény 179. § iktatta be.).

végül kitartó küzdelmüket siker koronázta. Az ő piederstálra emelésükkel remény csillanhat a még reménytelen helyzetben szenvedők szemében, különösen, ha a kariert befutott kisebbségiek még kellő alázattal is állnak egykori sorstársaik ügyéhez és megfelelő aktivitást mutatnak. Ez pedig a jog és erkölcs igazi együttes érvényesülése a kisebbségvédelem tekintetében.